

7. Kiraly D.C. Pathways to Translation / D.C. Kiraly. – The Kent State University Press, 1995.
8. Lowe P. Revising the ACTFL/ETS Scales for a New Purpose: Rating Skill in Translating. In M.G. Rose (ed.) *Translation Excellence: Assessment, Achievement, Maintenance*. – American Translators Association Series. – Vol. 1. – New York : SUNY Binghamton Press, 1987. – P. 53–61.
9. Martínez Melis N. Assessment In Translation Studies. Research Needs / Melis N. Martínez, A.H. Albir // *Translators' Journal*. – 2001. – Vol. 46. – № 2. – P. 272–287.
10. Nord C. Text Analysis in Translation / C. Nord. – Amsterdam, Rodopi, 1991.
11. Orozco M. Measuring Translation Competence Acquisition / M. Orozco, A.H. Albir // *Translators' Journal*. – 2002. – Vol. 47. – № 3. – P. 375–402.
12. PACTE group. Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues // *Translators' Journal*. – 2005. – Vol. 50. – № 2. – P. 609–619.
13. PACTE group. Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model Project and Dynamic Translation Index. In O'Brien, Sharon (ed.) *IATIS Yearbook 2010*, Londres, Continuum.
14. Pellatt, Valerie, Griffiths, Kate. Teaching and Testing Interpreting and Translating. – Peter Lang AG, International Academic Publishers, Bern, Germany, 2010. – 338 p.
15. Pym, Epistemological problems in translation and its teaching. – Teruel, Caminade, 1993.
16. Šeböková, S. Comparing translation competence. – M.A. Brno, Masaryk University, 2010. – P. 56–57.
17. The Routledge companion to translation studies / [ed. Jeremy Munday]. – Routledge, New York, USA, 2009.
18. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond / G. Toury. – John Benjamins Publishing Co, Amsterdam, The Netherlands, 1995.
19. Wilss W. The Science of Translation / W. Wilss. – Tübingen, Gunter Narr, 1982. – P. 58.
20. Wilss W. Towards a Multi-facet Concept of Translation Behavior / W. Wilss. – 1989. – № 34. – P. 129–149.

РЕЗУНОВА О.С.

ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ

На сьогодні особливо гостро відчувається значний вплив інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграційних процесів, які охоплюють весь світ. Усе більше підприємств здійснюють свої операції на території багатьох країн одночасно. Актуальною для ведення агробізнесу стає проблема вивчення культурних особливостей та менталітету окремих національностей. Важливою є здатність виявляти та використовувати особливості національних культур для створення унікальних конкурентних переваг на міжнародному ринку.

Гостро відчувається ця проблема у вищих навчальних закладах, тому що саме їх випускники мають стати кваліфікованими кадрами, здатними зіграти ключову роль у спілкуванні з представниками різних культур. Сучасному суспільству потрібні фахівці, здатні вільно орієнтуватися в складних соціокультурних обставинах, здійснювати повноцінні контакти з пред-

ставниками інших країн і культур у різних сферах людської діяльності, активно реалізовувати свій особистісний потенціал у професійній та творчій діяльності.

В останні роки в результаті міжнародної інтеграції та процесу глобалізації посилено розвивається міжнародне співробітництво. У цьому процесі активною стороною виступають також студенти, які проходять різні види практик та стажувань за межами України.

Більшість останніх розробок, що стосуються комунікативних ускладнень між представниками різних культур, належать американським та західноєвропейським дослідникам (У. Гудікунст, С. Кім, С. Кітаяма, Г. Маркус, Р. Нісбетт, Г. Тріандіс, Е. Холл, Г. Хофстед та ін.) і базуються на аналізі культурних систем за чотирма основними параметрами (владна дистанція, уникнення ситуацій непевності, індивідуалізм vs. колективізм, маскуліність vs. фемінінність) та встановленні кореляцій між ними та певними культурними проявами.

Доцільність паралельного вивчення мови та культури, а також проблему формування компонентів комунікативної компетенції у процесі підготовки учнів та студентів до міжкультурної комунікації розглядають багато вчених-методистів як на різних ступенях загальноосвітньої школи (М.В. Баришников, Л.П. Голованчук, О.О. Коломінова, О.Г. Оберемко, О.М. Осіянова, М.А. Саланович), так і в межах підготовки студентів мовних (Н.Ф. Бориско, Л.С. Дімова, С.Ю. Ільїна, Т.П. Черепанова, Т.О. Яхнюк) і немовних спеціальностей (Н.Б. Ішханян, Л.П. Каліберда, Ю.М. Петрусенко, В.М. Топалова) вищих навчальних закладів.

Проте проблеми підготовки майбутніх економістів-аграріїв до крос-культурної комунікації все ще залишаються невизначеними.

Мета статті – визначити роль міжнародного спілкування в процесі формування крос-культурної компетенції майбутніх економістів аграрних ВНЗ.

Організація міжнародного обміну досвідом, здобуття грантів на науково-дослідну роботу, входження до консорціумів університетів для участі в конкретних проектах – це питання, безперечно, актуальні сьогодні. Реалізація освітніх проектів дає змогу вдосконалювати систему акредитації та підвищувати якість освіти в Україні, узгодити систему вищої освіти з потребами ринку праці, рухатися в напрямі Болонського процесу. Серед нових тенденцій системи освіти – інтеграція систем різних типів і створення інтернаціональних зв'язків з метою зміцнення локальних систем.

Сьогодні студенти і випускники вузів мають чудову можливість пройти виробничу практику – одну з найважливіших форм професійної підготовки майбутніх спеціалістів у різних галузях – за кордоном. Мета виробничої практики – закріплення, поглиблення і розширення навичок, здобутих студентами в процесі навчання, формування в них системи професійних вмінь і навичок згідно з профілем спеціальності, підготовка студентів до самостійної роботи.

Основними завданнями виробничої практики є:

- забезпечення цілісної підготовки студента до основних етапів професійної діяльності;
- послідовне розширення вмінь та навичок;
- нерозривний зв'язок практичного навчання з теоретичним.

Крім роботи і мовної практики, стажисти знайомляться з культурою іншої країни, з методами ведення бізнесу і, нарешті, зав'язують ділові знайомства.

Існує безліч програм стажувань за кордоном. Розробляють їх у країнах, зацікавлених у поширенні і популяризації своїх принципів і моделей ведення бізнесу й управлінської діяльності. Ці програми проводять вітчизняні і зарубіжні організації – посередники між департаментами різних держав і споживачами. Їх можна порівняти з туристичними агентствами, але вони організовують не відпочинок, а навчання й роботу.

Всі програми розраховані на те, що молоді професіонали в процесі стажування здобувають необхідні знання і досвід для організації власного бізнесу на батьківщині. У подібний процес навчання й обміну досвідом залучені США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Німеччина, Велика Британія, Ірландія, Мальта, Австралія, Іспанія, Італія, Франція та інші країни.

Найчастіше вітчизняні компанії з організації навчальних поїздок пропонують стажування у сфері готельного і туристичного бізнесу. У зарубіжних компаніях асортимент більш цікавий: менеджмент медичних установ, педагогічна діяльність, бізнес і комерція, фінанси, бухгалтерія, маркетинг; бібліотекознавство, право, реклама, друкарська справа, зв'язки з громадськістю, веб-дизайн, шоу- і арт-бізнес, цивільна інженерія, програмування й ІТ, дизайн та архітектура.

У кожній країні своє ставлення до стажистів. Так, у Європі стажування в основному неоплачувані: студент-практикант живе повністю за рахунок батьків або опікунів. Обов'язковим пунктом є навчання мови і вузькопрофесійних предметів. Стажування, як правило, короткострокові – декілька місяців. Після закінчення видають сертифікат встановленого в країні перебування зразка.

Embassy CES (Велика Британія) – програма розрахована на 12 тижнів: шість тижнів навчання плюс шість тижнів стажування. Заробітна плата не передбачена. Спочатку проводиться курс англійської мови, потім стажування, після якого стажист повертається в мовну школу на два тижні для закріплення спеціалізованої лексики і підготовки звіту про роботу. Після закінчення видають сертифікат Cambridge Certificate in Work Experience (Basic Certificate) і сертифікат Embassy CES.

У США практикантів розцінюють як працівників, а не учнів. Тому всі стажування оплачує працедавець, немає ввідного курсу в спеціалізацію та уроків англійської мови. Потрібні практиканти, які вже достатньою мірою освоїли англійську і теорію за своєю спеціальністю. Американці живуть за принципом: “Краще навчання – це робота!”.

SMG (США) – 6, 12 і 18 місяців плюс місяць на відпустку, під час якої можна подорожувати країною. Оплачувана практика (мінімальна годинна ставка \$5,75) в одній з американських компаній, навчання не передбачене. Програма розрахована на студентів денних відділень четвертих – п'ятих курсів ВНЗ і аспірантів, які недавно закінчили ВНЗ, добре володіли англійською мовою і мають досвід роботи за фахом.

PLI (Канада) – 8 тижнів і більше. Під час стажування заробітну плату не виплачують. Програма поділена на підготовчі курси з англійської мови і навчальну практику. Учасникові програми повинно бути не менше ніж 20 років, вимоги до мови високі: рівень, еквівалентний TOEFL 185.

Уряд Австралії зацікавлений у залученні молодих фахівців, тому недавно вступила в дію віза Paid trainee visa 442, що дає можливість після закінчення програми стажування продовжити візу або переоформити на постійну. Разом з оплачуваними стажуваннями в Австралії діє декілька державних імміграційних програм.

Trainee New Zealand (Нова Зеландія) – шість місяців плюс місяць для подорожей з можливістю продовження візи ще на півроку. Проходить за підтримки уряду Нової Зеландії, що забезпечує учасникові дозвіл на роботу в цій країні на термін від 6 до 12 місяців. Спочатку стажування оформляють на шість місяців, а потім воно може бути продовжено ще на півроку за угодою учасника і працедавця. Після закінчення програми можна залишатися в країні до трьох місяців як турист (для наших співгромадян при цьому необхідно отримати туристичну візу).

В Австралії пропонують стажування у сфері туристичного, готельного і ресторанного бізнесу. Можна заробити й окупити свої витрати. Середня зарплата становить 7–8 австралійських доларів на годину при робочому тижні 35–40 годин. Рівень мови вище за середній/високий, TOEFL 550 [4].

Україна інтенсивно розробляє нові освітні технології, розвитку яких сприяє і програма Європейської комісії TEMPUS (Trans-European Mobility Program for University Studies). Ця програма спрямована на вдосконалення системи вищої освіти (в тому числі й аграрної) в країнах-партнерах на основі збалансованої співпраці з навчальними закладами країн – членів Європейського Союзу. Головне призначення програми – транс'європейська мобільність у сфері університетської освіти. Керівництво програмою здійснює Європейська комісія – Генеральна дирекція з освіти та культури (Брюссель, Бельгія). Технічну підтримку програми забезпечує Департамент TEMPUS-ERASMUS MUNDUS Європейського фонду освіти (Турін, Італія).

Діяльність програми TEMPUS пов'язана з наданням грантів на освітні проекти трьох видів: спільні європейські проекти, структурні та додаткові заходи, індивідуальні гранти на мобільність. Фінансування проектів здійснюється за допомогою надання грантів університетам-учасникам (членам консорціуму) на два або три роки.

Проект передбачає:

- інтенсивну мовну підготовку викладачів;
- стажування викладачів у найпотужніших університетах Європи з метою підготовки нових навчальних курсів;

- придбання комп'ютерної та офісної техніки;
- придбання навчальної літератури, підписки на періодичні видання;
- публікація наукових, навчально-методичних матеріалів;
- проведення міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів за участю зарубіжних фахівців.

Набутий досвід у період виробничого стажування та навчання за кордоном підвищує професійний рівень майбутнього фахівця сільського виробництва, дає можливість підготовки матеріалів для захисту дипломних і дисертаційних робіт, розширює його кругозір, покращує мовну практику, удосконалює крос-культурну компетентність і навички творчого підходу до вирішення різних питань, дає можливість упровадження нових ідей у період становлення і розвитку ринкових відносин у сільському господарстві нашої країни.

Дослідна робота проводилась на базі Дніпропетровського державного аграрного університету, а саме: вивчалися можливості міжнародне стажування студентів та викладачів.

З року в рік поширюється міжнародна та зовнішньоекономічна діяльність агроуніверситету з університетами та науково-дослідними центрами Європи, Азії й Америки. На сьогодні Дніпропетровський державний аграрний університет має тісні партнерські зв'язки з університетами таких штатів США, як Вірджинія, Огайо, Каліфорнія, Пенсильванія, Іллінойс, університетами Західного Онтаріо (Канада), м. Кордови (Іспанія), Плімутським (Великобританія), Боннським (Німеччина), Празьким (Чехія) та ін. Вони здійснюються за різними напрямками: науково-дослідним, навчально-методичним, включаючи виробниче стажування викладачів і студентів.

Зараз на розгляді Європейської комісії знаходиться ряд спільних проектів з університетами Німеччини, Нідерландів, Іспанії, Чехії та ін.

Особливе значення в агроуніверситеті приділяється виробничому стажуванню за кордоном. За останні роки на рослинницьких та тваринницьких фермах Великобританії пройшли виробниче стажування 268 осіб; Чехії – 14; Данії – 11; Франції – 9, Іспанії – 25 студентів та наукових і педагогічних працівників університету.

Стажування здійснюється на високоефективних фермах, що позитивно впливає на формування майбутніх фахівців сільського господарства. Це особливо важливо в період реформування агропромислового комплексу. Досвід зарубіжних ферм щодо організації виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, впровадження передових технологій, використання сучасної техніки, маркетингові дослідження, бізнес-плани, вирішення соціально-економічних проблем, безсумнівно, мають позитивний вплив на підвищення економічної ефективності ферм та інших нових агроформувань на Україні.

Серед ряду проектів, у яких бере участь агроуніверситет, підписано угоду з Інститутом сільськогосподарської техніки Боннського університету ім. Фрідріха Вільгельма з навчання аспірантів і бакалаврів. Згідно з домовленістю, шість представників університету, які рекомендуються для на-

вчання, отримали стипендії за програмою Леонарда Ейлера (ДААД, Німеччина), які дають можливість глибше вивчити німецьку мову, провести ряд наукових дослідів та успішно захистити німецькою мовою дипломи міжнародного зразка.

Проводила роботу бізнес-школа Ричарда Айві Університету Західного Онтаріо (Канада), в якій щорічно навчалися та отримували сертифікати міжнародного зразка 42–50 студентів, викладачів та спеціалістів АПК.

У 2007 р. Дніпропетровський державний аграрний університет, увійшовши до консорціуму чотирьох університетів, разом з Університетом Амстердама (м. Амстердам, Нідерланди), Університетом Георга-Августа, (м. Геттінген, Німеччина) і Дніпропетровським університетом економіки та права, одержав грант на Спільний європейський проект з метою розробки та ліцензування програми підготовки магістрів зі спеціальності 8.000013 – Бізнес-адміністрування [5].

Міжнародне співробітництво позитивно впливає на формування нової творчої особистості, на вдосконалення та укріплення матеріально-технічної бази та науково-дослідних винаходів, придбання сучасної навчально-методичної літератури та різних матеріалів, підвищення професійного рівня професорсько-викладацького складу і студентів з урахуванням досвіду праці зарубіжних університетів.

Висновки. Оцінюючи в цілому позитивність міжнародного співробітництва, необхідно відзначити, що життя, науково-технічний прогрес ставить аграріям все нові й нові сучасні вимоги, тому завдання полягає в постійному розширенні і зміцненні ділового міжнародного співробітництва. Таким чином, агроуніверситети матимуть ще більш міцну сумісну плідну співпрацю із зарубіжними партнерами, науково-освітянські традиції, відповідну матеріально-технічну базу, чітку цілеспрямованість і науково-педагогічний потенціал, здатний забезпечити потреби сільського господарства кадрами високої кваліфікації, надати виробництву необхідну наукову допомогу і цим зробити свій внесок у розвиток сільського господарства.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є процес розширення і зміцнення міжнародних зв'язків з метою вдосконалення крос-культурної компетентності майбутніх аграріїв.

Література

1. Калиберда Л.П. Кросс-культурный менеджмент и формирование культурной компетенции студентов / Л.П. Калиберда // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2006. – Вип. 1 (4). – С. 51–54.
2. Петрушенко Ю.М. Когнітивна концепція крос культурного менеджменту / Ю.М. Петрушенко, Т.А. Голець // Вісник СумДУ. Серія: Економіка. – 2008. – № 1. – С. 120–128.
3. Byram M. Defining and Assessing Intercultural Competence: Some Principles and Proposals for the European Context / M. Byram, G. Zarate // Language Teaching. – 1996. – № 10. – P. 67.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/abroad/articles/43.html>.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsau.dp.ua>.